

Toelichting op project *Vele Handen maken licht werk. Open archieven door Crowdsourcing*

Wat is VeleHanden.nl?

VeleHanden.nl is een website voor crowdsourcing. VeleHanden.nl biedt iedereen de mogelijkheid om op eenvoudige wijze gedigitaliseerde archiefstukken online doorzoekbaar en toegankelijk te maken. Ervaring is niet nodig, wel passie voor het verleden. Door deze vorm van crowdsourcing komen meer archieven snel online, en zijn ze 24 uur per dag voor onderzoek beschikbaar, wereldwijd.

De eerste archieven die door 16 Nederlandse archiefinstellingen op VeleHanden worden aangeboden zijn de Militieregisters: registers met de administratie van alle dienstplichtige mannen van 1814 tot en met 1941. Hierin zijn bijna ieders voorouders terug te vinden. Vanaf 3 november kan op Militieregisters.nl gezocht worden op naam, geboortedatum en/of geboorteplaats.

Beide websites zijn het resultaat van het project *Vele Handen maken licht werk. Open archieven door crowdsourcing*. Dit project is een initiatief van Stadsarchief Amsterdam en mede tot stand gekomen met steun van de Mondriaan Stichting en het VSBfonds.

Achtergrond

Door grootschalige digitalisering van archieven staan tegenwoordig miljoenen documenten online en dit aantal groeit iedere dag. Zodoende worden archieven steeds beter bereikbaar voor het grote publiek. Toch zijn de meeste online archieven niet gemakkelijk te doorzoeken. Veelal zijn ze voor de onderzoeker alleen toegankelijk via een inventaris.

Een kleine groep archiefvorschers weet zijn weg in de inventarissen en verricht grondig historisch onderzoek. Maar de meeste mensen zijn veel meer geïnteresseerd in genealogisch onderzoek en in de geschiedenis van eigen woning, buurt of stad. Ze willen snel kunnen zoeken, bijvoorbeeld door een naam, plaats of onderwerp in te typen. Dit levert echter alleen resultaat op wanneer archieven van een index zijn voorzien. Helaas is het maken van een index (indexeren genoemd) een bijzonder arbeidsintensief en dus onbetaalbaar werk. Helemaal als archiefstukken, bijvoorbeeld bij oude handschriften, vertaald, hertaald of getranscribeerd moeten worden.

Om archieven toch binnen korte tijd op een gebruiksvriendelijke manier online aan te kunnen bieden, is crowdsourcing de aangewezen oplossing.

Crowdsourcing voor archieven

Crowdsourcing is een term die in 2006 is geïntroduceerd door Jeff Howe in een spraakmakend artikel in Wired: <http://www.wired.com/wired/archive/14.06/crowds.html> Crowdsourcing is een samenvoeging van de termen 'outsourcing' en 'crowd'. Crowdsourcing wordt ingezet wanneer organisaties gebruik willen maken van de ideeën of het werk van de gemeenschap.

Wikipedia is daarvan een bekend voorbeeld. Maar crowdsourcing leent zich ook uitstekend voor archieven. Grootschalige buitenlandse projecten als Family Search Indexing (250 miljoen transcripties) en Ancestry.com (na 2 jaar grootste online resource family history) hebben bewezen dat het kan. Vrijwilligers werken daarbij online aan gescande archiefbronnen en maken niet alleen indexen, maar ook transcripties en vertalingen. Vele mensen kunnen dat tegelijkertijd doen. De enige voorwaarde is toegang tot een pc met internetaansluiting.

Ook al is het Nederlandse taalgebied klein, toch zal crowdsourcing voor archieven hier ook een groot succes kunnen worden. Lokale en persoonlijke geschiedenis staan al jaren volop in de schijnwerpers, en stamboomonderzoek kan op een enorme belangstelling rekenen. Zo heeft de Nederlandse Genealogische Vereniging alleen al 11.000 leden, is de genealogische site Genlias in 2009 ruim 2 miljoen keer bezocht, en telt Nederland volgens de site Archieven.nl 810 Historische Verenigingen. Televisieprogramma's waarin de stamboom van bekende Nederlanders wordt onderzocht, hebben stevast hoge kijkcijfers.

Vrijwilligers kunnen diverse redenen hebben om hun vrije tijd te besteden aan een bezigheid als het indexereren van archieven. Uit een uitvoerig testtraject voorafgaand aan de lancering van VeleHanden.nl blijkt dat het werk wordt ervaren als leuk, interessant en van maatschappelijk belang. Daarnaast blijkt betrokkenheid bij een grootschalig genealogisch project een meerwaarde voor de deelnemers te betekenen, evenals het verlenen van medewerking aan archieven. Echter, crowdsourcing betekent niet per definitie belangeloos werk. Er kan ook een beloning tegenover de geleverde arbeid staan, zoals gratis scans die voor eigen onderzoek gebruikt kunnen worden, lezingen, cursussen, rondleidingen, of koffie met appeltaart in een van de Nederlandse archieven.

Willen we de kilometers archieven in onze depots *echt* voor iedereen toegankelijk maken, dan is crowdsourcing de enige oplossing. Crowdsourcing is de toekomst voor de culturele sector.

VeleHanden.nl: Innovatieve manier van testen

In de maanden voorafgaand aan de lancering is VeleHanden.nl intensief getest door een grote groep vrijwilligers. Binnen enkele dagen meldden zich meer dan 150 testers aan. Het enthousiasme was zo overweldigend, dat de aanmelding zelfs stop gezet moest worden.

De testgroep bestond vooral uit vrijwilligers, maar ook uit een aantal medewerkers van partnerarchieven. Onder de vrijwilligers waren mensen met en zonder genealogische ervaring, en met en zonder computervervaring. De meeste testers kwamen uit Nederland, maar er meldden zich ook belangstellenden uit Canada, Australië, en Engeland. Door de diversiteit van de groep was het mogelijk te testen hoe de site functioneert met verschillende besturingssystemen en browsers.

De testers zijn direct aan de slag gegaan met het indexereren van de militieregisters. Hun bevindingen, zowel opmerkingen over technische mankementen als over inhoudelijke zaken betreffende het indexereren, konden zij kwijt op het forum.

Ook hebben de testers driemaal een enquête ingevuld, waarin zij bevroegd werden over de verschillende onderdelen van de site. Daarnaast organiseerde de projectgroep regelmatig bijeenkomsten voor het testpanel, waarbij zij op de hoogte werden gehouden van de vorderingen, nieuwe releases werden gepresenteerd, en ruim de tijd werd genomen voor inhoudelijke discussies en het beantwoorden van vragen.

Het feit dat het projectteam waar mogelijk zo snel feedback gaf op gestelde vragen en opmerkingen, werd zeer gewaardeerd. Deze manier van werken sluit naadloos aan bij de aanbevelingen van Claire Warwick, professor in digitale geesteswetenschappen aan de University College of London. Zij stelt in haar onderzoek naar digitale toepassingen voor geesteswetenschappen, dat het welslagen van een project afhangt van de mate waarin de gebruikers betrokken worden bij de ontwikkeling van het product. Centraal staat hierbij een heldere en directe communicatie met de gebruikers.

Door de intensieve samenwerking met het testpanel is VeleHanden.nl een simpele, laagdrempelige en snelle website geworden, waarop het prettig werken is.

Dat de vrijwilligers de website met de indexeertool waardeerden, bleek niet alleen uit de enquêtes. Binnen korte tijd hebben de ongeveer 150 testers meer dan 62.000 scans geïndexeerd. Elke scan wordt tweemaal geïndexeerd, door verschillende personen. Wanneer de resultaten niet overeenkomen, wordt de scan aangeboden aan een controleur, om de juiste gegevens te bepalen. Momenteel zijn daardoor al 31.000 scans gecontroleerd, en klaar om op Militieregisters.nl aangeboden te worden.

Partners bij het project VeleHanden.nl

De website VeleHanden.nl is gerealiseerd door Pictura BV. Pictura is toonaangevend op het gebied van de bouw van databases en websites voor de culturele sector. Daarnaast is Pictura gespecialiseerd in het digitaliseren van analogo materiaal. Pictura is verantwoordelijk voor de exploitatie van VeleHanden.nl.

Zie voor meer informatie: www.pictura-im.nl

De website Militieregisters.nl, waar gezocht kan worden in de geïndexeerde gegevens, is ontwikkeld door Toutatis BV. Toutatis is tevens de bouwer van de internationaal onderscheiden Archiefbank van het Stadsarchief Amsterdam.

Zie voor meer informatie: www.toutatis.com

De militieregisters zijn in veel overheidsarchieven in Nederland beschikbaar. Daardoor doen maar liefst zestien Nederlandse archieven mee met het project Militieregisters.nl en bieden zij hun registers aan op VeleHanden.nl. Onderstaand een lijst van de deelnemende archieven:

- Archief Delft
- Archief Eemland
- Brabants Historisch Informatie Centrum
- Gemeentearchief Ede
- Gemeentearchief Waalwijk
- Het Markiezenhof
- Het Utrechts Archief
- Nationaal Archief
- Noord-Hollands Archief
- Regionaal Archief Nijmegen
- Regionaal Archief Zutphen
- Stadsarchief 's-Hertogenbosch
- Stadsarchief Amsterdam
- Streekarchief Land van Heusden en Altena
- Streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg
- Tresoar